

ปัญหาการตีความเหตุการณ์ “การกระทำเพื่อการค้า”

แผนกคดียาเสพติดในศาลฎีกา ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๔๕ วรรคสอง (๑) คดียาเสพติดในศาลฎีกา

นายพิชัย เพ็งผ่อง^๑

แผนกคดียาเสพติดในศาลฎีกา

แผนกคดียาเสพติดในศาลฎีกา

(๑) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งเป็นกฎหมายยาเสพติดฉบับเดิม บัญญัติให้การลงโทษหนักเบาในความผิดฐานมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและ ฐานจำหน่ายเป็นไปตามปริมาณของยาเสพติด สำหรับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ เช่น เมทแอมเฟตามีน มีระวางโทษ ๓ ระดับ ตามมาตรา ๖๖ วรรคหนึ่งถึงวรรคสาม ซึ่งกำหนดให้ ลงโทษหนักขึ้นโดยถือเอาเพียงปริมาณของยาเสพติดเป็นสำคัญ กล่าวคือ

- เมทแอมเฟตามีนสารบริสุทธิ์ไม่ถึง ๓๗๕ มิลลิกรัม ลงโทษตามมาตรา ๖๖ วรรคหนึ่ง (จำคุกตั้งแต่ ๔ ปี ถึง ๑๕ ปี หรือปรับตั้งแต่ ๘๐,๐๐๐ บาท ถึง ๓๐๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ)

- เมทแอมเฟตามีนสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ ๓๗๕ มิลลิกรัม แต่ไม่เกิน ๒๐ กรัม ลงโทษตาม มาตรา ๖๖ วรรคสอง (จำคุกตั้งแต่ ๔ ปี ถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ ๔๐๐,๐๐๐ บาท ถึง ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท)

- เมทแอมเฟตามีนสารบริสุทธิ์เกิน ๒๐ กรัม ขึ้นไป ลงโทษตามมาตรา ๖๖ วรรคสาม (จำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท ถึง ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท หรือประหารชีวิต)

แต่ประมวลกฎหมายยาเสพติด ซึ่งเป็นกฎหมายยาเสพติดฉบับใหม่ที่มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๖๔ บัญญัติให้การลงโทษหนักเบาเป็นไปตามพฤติการณ์ บทบาทหน้าที่ และความร้ายแรงในการทำความผิดเป็นสำคัญ ไม่ได้ถือเอาแต่เพียงปริมาณยาเสพติด ของกลางอย่างเดียวดังเช่นกฎหมายเดิมอีกต่อไป โดยประมวลกฎหมายยาเสพติดบัญญัติ เหตุการณ์ไว้ในมาตรา ๑๔๕ วรรคสองและวรรคสาม รวม ๘ อนุมาตรา สำหรับบทความนี้จะ กล่าวถึงเฉพาะเหตุการณ์ “การกระทำเพื่อการค้า” ที่เพิ่งถูกบัญญัติขึ้นใหม่ในมาตรา ๑๔๕ วรรคสอง (๑) ซึ่งพบปัญหาในทางปฏิบัติค่อนข้างมาก เนื่องจากกฎหมายมิได้บัญญัตินิยามของ คำว่า “การกระทำเพื่อการค้า” ไว้ ทำให้เกิดปัญหาในการตีความการจำหน่าย (ขาย) ยาเสพติด เพื่อการค้า ตามมาตรา ๑๔๕ วรรคสอง (๑) คาบเกี่ยวกับการจำหน่าย (ขาย) ตามมาตรา ๑๔๕ วรรคหนึ่ง แต่เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายยาเสพติดแล้วจะเห็นได้ว่า การจำหน่ายโดยการขาย ยาเสพติดถูกแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ คือ “การจำหน่ายทั่วไป” ซึ่งต้องระวางโทษตามมาตรา

^๑ ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา

๑๔๕ วรรคหนึ่ง กับ “การจำหน่ายเพื่อการค้า” ซึ่งต้องระวางโทษตามมาตรา ๑๔๕ วรรคสอง (๑) จึงมีข้อที่ต้องพิจารณาว่า การจำหน่ายทั่วไปกับการจำหน่ายเพื่อการค้ามีความแตกต่างกันอย่างไร

แผนกคดียาเสพติดในศาลฎีกา

แผนกคดียาเสพติดในศาลฎีกา

แผนกคดียาเสพติดในศาลฎีกา

(๒) หากพิจารณาบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายยาเสพติดแล้ว จะเห็นได้ว่า “การจำหน่ายทั่วไป” มีความร้ายแรงน้อยกว่า “การจำหน่ายเพื่อการค้า” เพราะการจำหน่ายทั่วไปมีระวางโทษเบาว่าการจำหน่ายเพื่อการค้า ด้วยเหตุนี้ จึงพอจะสรุปได้ว่า “การจำหน่ายยาเสพติด” อาจมิได้เป็น “การกระทำเพื่อการค้า” เสมอไป แต่ยังมีนักกฎหมายบางคนเห็นว่า การจำหน่ายยาเสพติดทั่วไปเป็นอย่างเดียวกับการจำหน่ายเพื่อการค้า โดยให้เหตุผลเพียงว่า เมื่อจำหน่ายยาเสพติดโดยหวังผลกำไร ไม่ว่าจะยาเสพติดมีจำนวนมากน้อยเพียงใด ก็ถือเป็นการกระทำเพื่อการค้าทั้งสิ้น ซึ่งน่าจะเป็นการตีความที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายยาเสพติด

แผนกคดียาเสพติดในศาลฎีกา

แผนกคดียาเสพติดในศาลฎีกา

แผนกคดียาเสพติดในศาลฎีกา

คดีในศาลฎีกา

(๓) เนื่องจากประมวลกฎหมายยาเสพติดไม่ได้ให้นิยามคำว่า “การกระทำเพื่อการค้า” ไว้ จึงเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องตีความตัวบทกฎหมายให้ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งน่าจะมุ่งหมายถึงการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

แผนกคดียาเสพติดในศาลฎีกา

(๓.๑) การกระทำในลักษณะเป็นขบวนการหรือเครือข่ายค้ายาเสพติด ซึ่งโดยปกติยาเสพติดของกลางจะมีจำนวนมาก กรณีดังกล่าวนี้ไม่ค่อยพบปัญหาในการปรับใช้กฎหมาย เพราะมีความชัดเจนอยู่ในตัวว่าเป็นการกระทำเพื่อการค้า

แผนกคดียาเสพติดในศาลฎีกา

(๓.๒) การจำหน่าย (ขาย) รายย่อย แม้ยาเสพติดมีจำนวนไม่มาก แต่หากเป็นการขายในลักษณะเป็นปกติธุระ ขายเป็นประจำ หรือทำเป็นอาชีพ ย่อมถือได้ว่าเป็นการกระทำเพื่อการค้าเช่นกัน ซึ่งต้องพิจารณาจากพฤติการณ์เป็นเรื่อง ๆ ไป กรณีนี้มักพบปัญหาในการปรับใช้กฎหมาย โดยขึ้นอยู่กับ การรับฟังข้อเท็จจริงว่า ก่อนเกิดเหตุจำเลยมีพฤติการณ์ขายยาเสพติดมาก่อนหรือไม่ หรือเป็นแต่เพียงค้ากล่าวอ้างลอย ๆ ของโจทก์ ซึ่งเป็นขั้นตอนในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลอย่างหนึ่ง เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๖/๒๕๖๗ (ประชุมใหญ่) วินิจฉัยวางหลักไว้ว่า แม้จะเป็นการขายเมทแอมเฟตามีนให้แก่สายลับผู้ล่อซื้อไปก็ตาม แต่เมื่อไม่ปรากฏพฤติการณ์อื่นอันแสดงให้เห็นว่า จำเลยประกอบกิจการดำรงชีพด้วยการจำหน่ายยาเสพติดเป็นการปกติทั่วไป จึงถือไม่ได้ว่าเป็นการกระทำเพื่อการค้าตามมาตรา ๑๔๕ วรรคสอง (๑) แต่เป็นเพียงการจำหน่ายทั่วไปตามมาตรา ๑๔๕ วรรคหนึ่ง เท่านั้น และก่อนหน้าี้ ก็เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๐๒/๒๕๖๕ (ประชุมใหญ่) วินิจฉัยไว้ทำนองเดียวกันว่า เมื่อไม่ปรากฏชัดว่า มีไว้เพื่อจำหน่ายในราคาใด จำหน่ายแก่ใครบ้างนอกเหนือจากคดีนี้ และจำหน่ายมาแล้วบ่อยครั้งเพียงใด จึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่าเป็นการกระทำเพื่อการค้าตามมาตรา ๑๔๕ วรรคสอง (๑)

แผนกคดียาเสพติดในศาลฎีกา

แผนกคดียาเสพติดในศาลฎีกา

แผนกคดียาเสพติดในศาลฎีกา

(๔) ดังนั้น การปรับบทลงโทษในเหตุการณ์การกระทำเพื่อการค้า ซึ่งเป็นผลร้ายแก่จำเลยเช่นนี้ ศาลจำต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบ มิฉะนั้นคำพิพากษาจะออกมาลักลั่น

หลายมาตรฐาน เท่าที่สังเกตดูในปัจจุบันกลายเป็นว่า สุดแล้วแต่พนักงานอัยการจะบรรยายฟ้องมา บางคดียาเสพติดมีจำนวนเพียงเล็กน้อย แต่บรรยายฟ้องว่า จำหน่าย (ขาย) เพื่อการค้า เมื่อจำเลยให้การรับสารภาพ ศาลก็พิพากษาลงโทษไปตามนั้น ซึ่งความจริงแล้วการกระทำของจำเลยอาจยังไม่ถึงขั้นกระทำการเพื่อการค้าก็ได้ แต่ด้วยความไม่เข้าใจในเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้คิดกันไปว่า “การจำหน่าย” เป็นการกระทำ “เพื่อการค้า” ทั้งสิ้น ซึ่งถ้าแปลความเช่นนี้ เท่ากับว่าการ จำหน่าย (ขาย) ยาเสพติดทุกกรณีเป็นการกระทำเพื่อการค้าไปทั้งหมด จะทำให้ไม่สามารถปรับ บทลงโทษฐานจำหน่ายทั่วไปตามมาตรา ๑๔๕ วรรคหนึ่ง ได้เลย ย่อมไม่ถูกต้องและขัดกับ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๖/๒๕๖๗ (ประชุมใหญ่) อย่างชัดเจน อีกทั้งในเรื่องนี้ยังมีคำแนะนำ ของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยแนวทางการกำหนดโทษคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๕ เพื่อให้ ผู้พิพากษาใช้เป็นแนวทางในการลงโทษจำเลยคดียาเสพติดได้ถูกต้องตรงกัน เช่น ให้ศาลชั้นต้นมี หน้าที่อธิบายฟ้องเกี่ยวกับเหตุการณ์ตามกฎหมายใหม่ให้จำเลยฟังจนเข้าใจเสียก่อนที่จะ พิพากษา (คำแนะนำฯ ข้อ ๑ และข้อ ๒)

ความจริงแล้ว มาตรา ๑๔๕ วรรคสองและวรรคสาม มีเหตุการณ์ในเชิงนามธรรมอยู่ หลายอนุมาตรา เหตุการณ์ดังกล่าว แม้จำเลยจะให้การรับสารภาพตามฟ้อง ศาลก็ไม่อาจ ลงโทษตามนั้นได้เสมอไป ยังจำเป็นต้องพิจารณาด้วยว่า การกระทำของจำเลยต้องด้วยเหตุการณ์ ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริงหรือไม่ ถ้าศาลไม่เคร่งครัดในการบังคับใช้กฎหมาย จะก่อให้เกิดปัญหาตามมาอย่างแน่นอน เช่น โจทก์ฟ้องว่า จำเลยมีเมทแอมเฟตามีน ๕ เม็ด ไว้เพื่อ จำหน่าย อันเป็นการจำหน่ายเพื่อการค้า และก่อให้เกิดการแพร่กระจายในกลุ่มประชาชน ตาม มาตรา ๑๔๕ วรรคสอง (๑) (๒) หรือฟ้องว่า จำเลยจำหน่ายเมทแอมเฟตามีน ๒๐๐ เม็ด อันเป็น การทำให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยของประชาชนทั่วไปตามมาตรา ๑๔๕ วรรคสาม (๒) แล้วจำเลยให้การรับสารภาพโดยไม่มีการสืบพยาน ดังนี้ หากศาลพิพากษา ปรับบทลงโทษตามเหตุการณ์ที่จำเลยให้การรับสารภาพ ย่อมไม่สอดคล้องกับสภาพความผิด ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย กลายเป็นว่าเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้นอยู่กับการตั้งรูปคดีของ พนักงานอัยการ ศาลไม่มีอำนาจใช้ดุลพินิจปรับบทลงโทษให้ตรงกับข้อเท็จจริงได้เลย ย่อมไม่เป็นธรรมแก่จำเลย และไม่สอดคล้องกับคำแนะนำของประธานศาลฎีกา อีกทั้งเป็น การพิพากษาคดีที่ไม่ยึดโยงกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๘๕ วรรคสอง ที่บัญญัติให้ศาล “ลงโทษจำเลยตามความผิด” ซึ่งหมายถึงลงโทษตามความผิดที่ จำเลยได้กระทำการอย่างแท้จริง

(๕) สำหรับกรณีที่เป็นปัญหามากในปัจจุบัน ก็คือ คดีที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยมี เมทแอมเฟตามีนจำนวนเล็กน้อย เช่น ๑ ถึง ๕ เม็ด ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย อันเป็น ความผิดฐานจำหน่ายเพื่อการค้า ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๙๐, ๑๔๕ วรรคสอง (๑) และจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ดังนี้ ศาลจะรับฟังลงโทษ

จำเลยไปตามฟ้องได้เลยหรือไม่ เห็นว่า คำว่า “การกระทำเพื่อการค้า” ตามกฎหมายใหม่
ต่างจาก “เพื่อจำหน่าย” ตามกฎหมายเดิมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เพราะเหตุฉกรรจ์ “เพื่อจำหน่าย”
ตามกฎหมายเดิม แม้เมทแอมเฟตามีนของกลางมีจำนวนเล็กน้อยเพียง ๑ เม็ด หากจำเลยมีเจตนา
พิเศษเพื่อจำหน่าย ก็เป็นความผิดสำเร็จฐานมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ตาม
พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง, ๖๖ วรรคหนึ่ง แล้ว ซึ่งการกระทำ
ดังกล่าวเป็นความผิดฐานจำหน่ายตามกฎหมายใหม่ คือ ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๙๐,
๑๔๕ วรรคหนึ่ง แต่ถ้าข้อเท็จจริงได้ความว่าจำเลยขายเมทแอมเฟตามีนเป็นปกติธุระ หรือขาย
เป็นประจำ หรือทำเป็นอาชีพ ก็ต้องด้วยเหตุฉกรรจ์ “การกระทำเพื่อการค้า” ตามมาตรา ๑๔๕
วรรคสอง (๑) ในขณะที่ตามกฎหมายเดิมยังคงเป็นความผิดตามมาตรา ๖๖ วรรคหนึ่ง เพราะ
สารบริสุทธิ์ไม่ถึง ๓๗๕ มิลลิกรัม แสดงให้เห็นว่า “การกระทำเพื่อการค้า” จะอาศัยเพียงเจตนา
พิเศษของจำเลยอย่างเดียวดังเช่นกฎหมายเดิมไม่ได้ แต่ต้องอาศัยพฤติการณ์ในเชิงประจักษ์
ของจำเลยด้วยว่าเป็นการจำหน่ายเพื่อการค้าจริง ๆ ดังนั้น กรณีเมทแอมเฟตามีนของกลางมี
จำนวนเล็กน้อย เช่น ๑ ถึง ๕ เม็ด แต่โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษฐานจำหน่ายเพื่อการค้า แม้จำเลยจะ
ให้การรับสารภาพ ในทางปฏิบัติศาลต้องสอบถามคำให้การจำเลยให้ชัดเจนก่อนว่า หมายถึง
จำเลยขายมาแล้วหลายครั้ง หรือขายเป็นประจำจนถึงขั้นกระทำการเพื่อการค้าตามฟ้องจริง
หรือไม่ ทั้งนี้ ตามคำแนะนำของประธานศาลฎีกาข้างต้น ถ้าจำเลยให้การว่าเพิ่งกระทำเป็น
ครั้งแรกหรือขายเพียงไม่กี่ครั้ง ไม่ได้กระทำการเพื่อการค้า โจทก์มีหน้าที่ต้องนำพยานหลักฐาน
มาสืบพิสูจน์ให้เห็นว่า จำเลยมีพฤติการณ์กระทำการเพื่อการค้าตามฟ้องจริง มิฉะนั้น คงรับฟังได้
เพียงว่าเป็นการจำหน่ายทั่วไปตามมาตรา ๑๔๕ วรรคหนึ่ง เท่านั้น ซึ่งความผิดตามมาตรา ๑๔๕
วรรคหนึ่ง กับมาตรา ๑๔๕ วรรคสอง (๑) มีระวางโทษหนักเบาต่างกัน และอาจมีผลต่างกัน
เกี่ยวกับดุลพินิจของศาลในการรอการลงโทษจำคุกด้วย ดังนั้น การตีความของศาลเกี่ยวกับ
เหตุฉกรรจ์ “การกระทำเพื่อการค้า” ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๔๕ วรรคสอง (๑)
จึงส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของจำเลยโดยตรง ศาลจำต้องพิจารณาด้วยความระมัดระวัง
เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายใหม่อย่างแท้จริง.